

# SERRA

# D'OR

## 751-752

JULIOL-AGOST

2022 • 8 €

**JOAQUIM  
CARBÓ**

**Un tot terreny  
que no ha parat  
de fer lectors**

Anna Ballbona

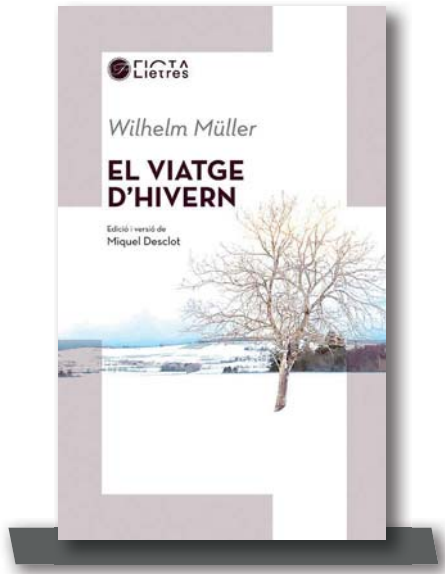
**A Sarajevo, fa trenta anys**  
Josep Torroella Prats  
**Cel·lo contra Richard Nixon**  
Jordi Mata  
**Martí Estany i el col·leccionisme**  
Josep Capsir

**Rosa Font, l'art d'atrapar l'instant**  
Miquel-Lluís Muntané  
**Pau Barceló, la memòria del teatre en imatges**  
Enric Ciurans  
**Paquita Ferràndiz. Petit esbós d'una nissaga artística**  
Enric Gallén



# Bibliografia sobre música clàssica del 2022

per Albert Ferrer Flamarich

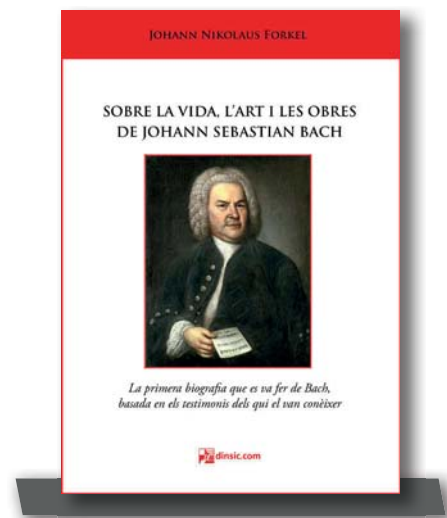


**E**n un context social en què el català experimenta un clar retrocés com a llengua vehicular, el nombre d'edicions bibliogràfiques sobre música ha estat particularment elevat com feia anys que no es veia. En part, superat parcialment el sotrac de la pandèmia i gràcies al repunt de l'activitat econòmica, moltes editorials s'han avesat a llançar projectes i han convertit els darrers mesos en un període significativament productiu amb més d'una desena de novetats que, en la majoria dels casos, han ofert una sortida als autors catalans en un ventall d'afiliats que també ha comptat amb traduccions significatives.

## El viatge d'hivern de Desclot

En aquesta línia, Ficta Edicions (121 pàgs. ISBN: 9788494610462) va publicar la tardor de 2021 la traducció al català del poemari *El viatge d'hivern* de Wilhelm Müller musicat per Franz Schubert que el poeta i escriptor Miquel Desclot (Barcelona, 1952) va revisar aprofitant la feina entregada al Festival de Músiques de Torroella de Montgrí, quan es va interpretar l'any 2011. A partir de la versió de Dessau de 1824, s'hi recullen les vint-i-quatre escenes segons l'ordenació d'ambdós. És a dir, es pot llegir la versió

de Müller i la de Schubert en aquesta edició elegant, austera, bilingüe i respectuosa amb les petites variacions de l'adaptació del compositor, tal com Desclot mateix explica a la introducció, després de presentar un repàs biogràfic de Müller i els aspectes històrics d'aquest monòleg que narra l'èxode del protagonista des de l'abandonament amorós fins a la seva mort. L'elaboració mètrica, el toc líric i el lèxic elevat, però accessible, sense anacronismes ni (gaires) cultismes encoratgen a esperar publicacions en una línia semblant davant les quals la recomanació és fervorosa tant per a melòmans de qualsevol nivell com per als amants de la literatura i les humanitats.



## La primera biografia de Bach

Dinsic Publicacions Musicals, que des de fa tres anys està rellançant el seu catàleg musicogràfic, també ha aportat una traducció d'un clàssic de la historiografia com és *Sobre la vida, l'art i les obres de Johann Sebastian Bach* escrit per Johann Nikolaus Forkel l'any 1802 (232 pàgs. ISBN: 978-84-16623-73-0). La traducció del musicòleg català Pere-Albert Balcells (Barcelona, 1957) empra un català rigorós, fluid i sense girs que denotin l'arrel alemanya del text ni en la construcció sintàctica ni en el lèxic. La seva edició crítica calibra la dimensió històrica a partir d'un buidatge d'infor-

mació en què pondera els punts forts alhora que alerta dels perills, d'alguns errors i de la necessària precaució davant el primer acostament biogràfic a Bach.

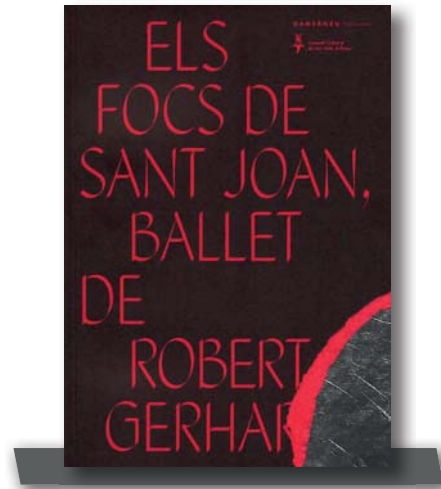
La de Forkel va ser una dissertació sobre el Bach compositor, conjugada moderadament, però amb molta substància, i amb exemples concrets que funcionen com a il·lustració d'obres en un relat fugisser de la mera exposició de fets vitals —concentrats, això sí, als dos primers capítols—. És en els capítols dedicats a Bach i el clavicèmbal, a Bach i l'orgue o al Bach compositor on domina una voluntat d'anàlisi no exempta d'apreciacions musicals subjectives, però referencials per a la historiografia per la lucidesa de percebre que en el compositor alemany, per exemple, res cau en la banalitat i els seus elements musicals estan determinats per un concentrat inesgotable de ramificacions semàntiques i constructives que parteixen d'un esforç d'abstracció i de síntesi. És a dir, que les obres estableixen una dialèctica que evita estancar-se en el desenvolupament d'un únic principi, ja sigui tonal, rítmic, melòdic, harmònic o textural.

L'edició també recull la necrològica que Carl Philipp Emanuel Bach i Johann Friedrich Agricola van publicar el 1754 i que, com les dues cartes datades el 1774 i el 1775 del citat fill de Bach, va ser una de les matrius del treball de Forkel que Balcells interrelaciona perfectament a partir d'un rigorós feix de notes a peu de pàgina. Prèviament, l'actiu musicòleg Oriol Pérez Treviño (Manresa, 1972) signa un pròleg complementari i fresc en l'exposició de les seves circumstàncies, en un to accessible per a la majoria de melòmans, que arrodoneix un llibre que s'acompanya de la inserció d'exemples musicals i il·lustracions, i que es tanca amb una llista de les edicions d'aquesta icònica biografia i d'altres de posteriors.

### **Els focs de Sant Joan segons Gerhard**

Amb el suport del Consell de les Valls d'Àneu, el Festival Dansàneu ha potenciat el maridatge de la dansa, la música i el patrimoni cultural —material i immaterial— convertint-lo en un emblema artístic del país i, també, de l'Estat espanyol. Per a l'edició de 2021 va publicar un quadern (96 pàgs. ISBN: 978-84-09-06373-4) a l'entorn del ballet *Els focs de Sant Joan* de Robert Gerhard que, d'una banda, presentava aquest espectacle programat aleshores, i de l'altra, se sumava a la commemoració del doble aniversari del compositor vallenc els anys 2020 i 2021: els 125 anys del seu naixement i els 50 de la mort, respectivament.

Els cinc articles aplegats tracten aspectes diversos i complementaris en un panorama elemental, complet i ben enfocat servit en una edició de grafisme creatiu i elegant, lletra còmodament llegible i un feix final de fotografies i documentació visual. Al primer text, Jan Grau elabora un repàs historicoantropològic del simbolisme ri-

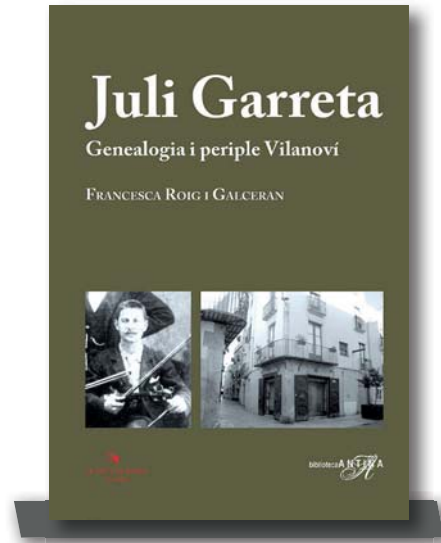
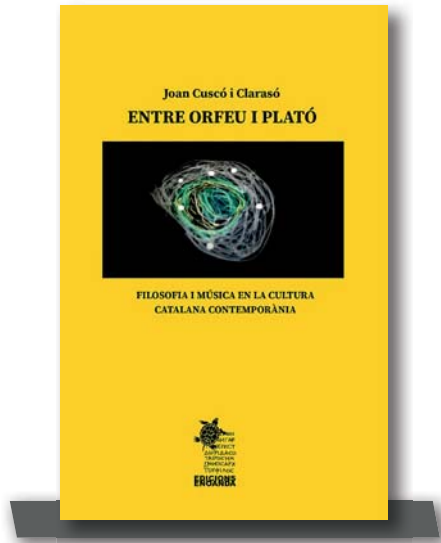


tual del foc i les seves festes a la regió pirenaica apuntant, també, les particularitats de preparació i les seves variants en poblacions com Saünc, Boí, Lés o Isil. A més, en destaca el caràcter de revisitació prometeica i el valor atàvic argumentant que el seu valor cultural i cultural mereix la categoria d'Obra Mestra del Patrimoni Oral i Intangible de la Humanitat de la Unesco.

L'omnipresent musicòleg Oriol Pérez Treviño signa una perspectiva historicobiogràfica sobre el compositor, mentre que el musicòleg i editor Martí Ferrer aborda aspectes de la propietat intel·lectual i les dificultats en la recuperació i edició de partitures com *Els focs de Sant Joan* i d'altres de Gerhard —algunes editades per Ficta, el segell que dirigeix Ferrer—. En el capítol quart, el pianista Miquel Villalba se centra en la faceta pianística del compositor i la composició dels seus cinc ballets. Al darrer escrit, Marina Quera comenta el muntatge sobre l'obra ideat pel jove Ballet Contemporani de Catalunya amb dramaturgia i coreografia de Miquel G. Font del Dansàneu de 2021, i remata la seva aportació amb una reflexió sobre la finalitat de l'art. Això no obstant, ningú analitza en detall la música del ballet, ni ofereix una mínima guia d'audició amb els trets musicals particulars de les diferents versions i adaptacions (versió per a piano sol i versió orquestral).

### **Entre Orfeu i Plató a la catalana**

El filòsof i historiador de l'art Joan Cuscó i Clarasó (Vilafra de la Pineda, 1971) ha publicat un llibre molt significatiu en què enalteix el valor cultural, antropològic i «higiènic» de la música en la vida humana, focalitzant-se en les sinergies de debats estètics en els quals conflueixen elements lingüístics, científics i tecnològics partint de la confrontació entre aristotelisme i platonisme i la seva reincidència en la Renaixença, el nacionalisme i el Noucentisme català des de l'influx orsià. Ho fa des de paràmetres ontològics i des de perspectives pedagògiques de



la música en el seu lligam entre ciutat, educació i cultura. En aquest sentit, planteja un discurs en què l'art s'entén com a procés i com aquest, juntament amb la filosofia i la vida des d'una perspectiva genèrica, conflueix com a font existencial canalitzada des de l'educació i com a activació emocional justificada pels estudis de la neurociència. A més, es basa en l'estudi de fonts documentals infreqüents i integra referències a treballs recents, sorprenents i diversos, publicats en l'àmbit espanyol i que s'exposen en capítols d'extensió variable —en general, breu— que sintetitzen una relació recíproca entre música i filosofia en un text dens, explícit, planer i desplegat en una panoràmica que també avisa sobre les possibilitats d'un camp a recórrer per la nostra historiografia musical.

Des d'aquest enverat i agut eix nodal, Cuscó entrelleça l'equivalència d'altres pensadors contemporanis més enllà de les fronteres catalanes i els vincles pertinents amb la ciència i la medicina com la meloteràpia i la musicoteràpia. En aquest darrer cas, de la mà de Francesc Vidal i Careta. Igualment, reivindica Jaume Pahissa (1880-1969) com a figura fonamental en el marc teòric del moment i com a compositor; Antoni Nogués i Torres com a pianista i compositor (1820-1882), i, particularment, Maria Carratalà (1889-1984) com a pensadora i crítica. I, també, Beethoven com a epicentre i paradigma dels ideals de l'època. El segell sabadellenc Enoanda l'ha editat en format de butxaca (113 pàgs. ISBN: 978-84-123469-9-2) i amb una lletra còmodament llegible, tot i que, malauradament, no inclou el necessari índex onomàstic que faciliti la cerca d'informacions i de personalitats de manera puntual i ràpida.

### Juli Garreta a Vilanova

L'editorial El cep i la nansa (99 pàgs. ISBN: 978-84-18522-54-3) ha presentat un breu estudi de la historiadora, et-

nomusicòloga i música Francesca Roig Galceran dedicat a l'entorn de Juli Garreta (1875-1925) i la seva estada formativa com a rellotger i músic a Vilanova i la Geltrú entre 1888 i 1891. Primer dissemina els equívocs sobre els orígens familiars i els indrets de naixement dels Garreta, aturant-se en el perfil del seu avi patern, Esteve Garreta, i elaborant dos quadres genealògics que sintetitzen les arrels dels avantpassats del compositor. Després focalitza els mestres de música que va tenir i desmunta informacions sovint repetides com que el guixolenc només rebia lliçons musicals del seu pare i de Ramon Novi. En aquest sentit, recull les investigacions de Joan Gay i Joaquim Rabaseda i demostra que Juli Garreta també va ser alumne de Magí Sans Bartomeu durant el trienni que consolida el seu vincle garrafenc.

En tercer lloc, aborda el context musical que va poder viure com il·lustra l'annex final que, a la manera de base de dades, recull els actes musicals celebrats —i documentats— durant aquests anys i mostra una idea força clara de la diversitat i la presència constant de la música en la vida de la població del Garraf. En aquest sentit, l'autora també encabeix diversos mestres i músics rellevants de la dècada de 1860, especialment els que van encapçalar les actuacions de l'orquestra La Villanovesa. I, particularment, Francesc Toldrà, principal director d'aquesta formació i pare del violinista, director d'orquestra i compositor Eduard Toldrà, que també fou amic de Garreta. Una orquestra que, juntament amb la d'Antoni Urgellès, devien acollir Juli Garreta com a músic, encara que no hi hagi documentació que ho certifiqui. Finalment, i encara que el grafisme sigui poc atractiu i quasi casolà, l'edició inclou fotografies de les personalitats citades i il·lustracions variades pertanyents a diversos fons documentals que dignifiquen aquesta aproximació i consoliden el coneixement sobre la nostra història musical.